

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

У статті розкрито сутність понять "молодіжна політика", "державна молодіжна політика". Проаналізовано вплив державної молодіжної політики на соціальне становлення і соціалізацію молоді, що виразно демонструє тенденції демократизації і гуманізації суспільних відносин, прагнення держави узгодити інтереси різних верств і груп населення, суспільних інституцій і територіальних спільнот. Розглянуто основні напрями державної молодіжної політики щодо соціального становлення й розвитку зростаючої молоді; мікро- та макрореактори. Розкрито роль соціального працівника як суб'єкта реалізації державної молодіжної політики.

Ключові слова: молодіжна політика, державна молодіжна політика, напрями державної молодіжної політики, соціальне становлення, соціалізація, соціальний працівник, суб'єкт реалізації державної політики.

Постановка наукової проблеми та її значення.

На сучасному етапі розвитку суспільства одним із найважливіших, пріоритетних напрямів діяльності держави на політичному, соціальному, економічному, законодавчому та організаційному рівнях є створення сприятливих передумов життєвого самовизначення та самореалізації молодих людей, вирішення нагальних проблем молоді щодо інтелектуального, морального, фізичного розвитку, реалізації її творчого потенціалу, підтримки інноваційної діяльності та громадської активності [3, с. 314–318].

Нині молодіжна політика є принципово відмінною порівняно з політикою попередніх часів і здійснюється за нових гідних умов життя громадян та розглядає молоді як базовий стратегічний ресурс держави і суспільства, як суб'єкт соціальної й економічної політики. Аналізуючи сучасну теорію і практику, можна стверджувати про більш значущий пошук і вдосконалення державної молодіжної політики, що має бути не епізодичним, а постійним процесом, яку необхідно здійснювати за основними стратегічними напрямками впровадження в Україні. Поряд з цим у державі останнім часом загострюються міжнаціональні відносини, еміграційні процеси, країна зазнає економічних і соціальних реформ, які зумовлюють соціальну перебудову суспільства та визначають подальший розвиток соціальної роботи в цілому й діяльності соціального працівника як суб'єкта здійснення державної молодіжної політики зокрема.

У той же час державна молодіжна політика України не відзначається особливою активністю та послідовністю. Велика значущість молоді в суспільно-політичному житті не до кінця усвідомлюється представниками української політичної еліти, в зв'язку з чим спостерігається недостатність уваги до проблем та інтересів молоді, споживацьке чи зверхнє ставлення до молодіжного руху, фінансування заходів державної молодіжної політики за залишковим принципом. Тому існує нагальна потреба дослідження і поширення результатів наукових розвідок науковців у цьому напрямку.

Аналіз досліджень цієї проблеми свідчить про значну кількість праць вітчизняних і зарубіжних науковців. Вагомий доробок у розробку моделей державної молодіжної політики, механізмів її реалізації, усвідомлення нового типу взаємостосунків держави і молоді зробили вчені: П. Квакстейн, К. Лазос, П. Лаурітцен, Ф. Мюллер, М. Харрісон, К. Хартман-Фріч, А. Цокаліс та інші. Дослідженню концептуальних засад сучасної державної молодіжної політики в Україні привчено праці вітчизняних вчених (В. Барабаш, В. Бачигін, В. Борзов, М. Головатий, В. Головенько, Н. Комарова, А. Матвієнко, Я. Немирівський, В. Плохій, І. Хохленкова, О. Яременко та ін.). Науковці досліджували також проблеми молоді, становлення державної молодіжної політики (К. Богуславська, М. Лукашевич, А. Мішин, О. Старинець,

С. Сорока, Н. Юрій та ін.); молодіжного руху (В. Головенько, О. Корнієвський, В. Кулік, М. Пашков, В. Рябіка, В. Соколов, В. Якушик), зайнятості молоді, молодіжного підприємництва (І. Демченко, Н. Комарова, О. Яременко) та соціальної роботи у молодіжному середовищі (Р. Вайнола, З. Зайцева, І. Зверева, А. Капська, Н. Комарова, С. Толстоухова, І. Хохленков), духовності, політичної культури молодого покоління (В. Бебик, М. Головатий, В. Єленський, В. Перебенесюк, В. Ребало, Н. Черниш, В. Якушик) тощо.

Проблеми практичної реалізації соціальної політики, державної політики стосовно дітей та зростаючої молоді висвітлювали Н. Басова, Є. Бреєва, І. Варзар, Т. Гурко, І. Зверева, І. Мигович, В. Москаленко, А. Мудрик, Г. Попович, В. Фірсова, Ш. Шимон та ін. Аналіз літературних джерел свідчить, що дослідниками висвітлено окремі аспекти, які стосуються проблем визначення сутності молодіжної політики. Водночас варто погодитися з М. Головатим, оскільки в сучасних науках в Україні – політологічній, філософській, соціологічній – фактично не розроблена проблема "молодіжної політики" [7, с. 54–62].

Політичним аспектам соціального становлення молоді в умовах відродження української нації, соціалізації як адаптивного механізму, залучення підростаючого покоління до активної життєдіяльності присвячено праці М. Баяновської, Д. Мельникова, В. Подоляк, Л. Пилюгіна, О. Рудакевич та інших науковців.

Мета і завдання статті передбачають науковий аналіз соціально-педагогічних засад реалізації державної молодіжної політики в Україні.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Ґрунтовне вивчення наукової літератури засвідчило суспільну значимість проблеми, що розглядається, дає можливість узагальнити досвід, поглибити теоретичні уявлення, дати практичні рекомендації щодо вдосконалення соціально-педагогічних засад реалізації державної молодіжної політики в Україні.

Молодіжна політика в Україні здійснюється в усіх сферах життєдіяльності молоді як в її інтересах, так і в інтересах суб'єктів молодіжної політики – суспільних інституцій, що взаємодіють безпосередньо й опосередковано з молоддю, а також самою молоді [10, с. 20]. Її структура містить багато елементів, одним з яких є державна молодіжна політика як "діяльність держави, спрямована на молоді, підростаюче покоління, це вся діяльність держави стосовно молоді" [8, с. 67]. На думку М. Головатого, "державна молодіжна політика є одним із специфічних і пріоритетних напрямків діяльності держави, її органів з метою створення певних умов і соціальних гарантій для соціального становлення та розвитку молодих громадян, їх щонайповнішої самореалізації як в особистих, так і суспільних інтересах" [2].

Терміни "молодіжна політика", "державна молодіжна політика" вперше почали застосовувати партійні інститути; вважалось, що "державна молодіжна політика завжди була невід'ємною частиною партійної політики стосовно молоді" [1]. Варто звернути увагу, що і до 1991 р. вживалися терміни "молодіжна політика", "державна молодіжна політика", проте на той час були відсутні визначення цих понять на законодавчому рівні.

Перший концептуально-правовий документ нової державної молодіжної політики в новітній Україні прийнято 15 грудня 1992 р. шостою сесією Верховної Ради України дванадцятого скликання. Це була Декларація про загальні засади державної молодіжної політики в Україні [11, с. 9]. Принципово важливо, що в цьому документі молодіжна політика визначалась як "пріоритетний та специфічний" напрям у державній політиці взагалі.

У декларації подано тлумачення поняття державної молодіжної політики як "системної діяльності держави у відносинах з особистістю, молоддю, молодіжним рухом, що здійснюється в законодавчій, виконавчій, судовій сферах і ставить за мету створення соціально-економічних, політичних, організаційних, правових умов та гарантій для життєвого самовизначення, інтелектуального, морального, фізичного розвитку молоді, реалізації її творчого потенціалу як у власних інтересах, так і в інтересах України", визначено суб'єкти такої політики [5, с. 108–111].

Надзвичайно важливим є соціальне становлення і соціалізація зростаючої молоді, адже молодь – рушійна сила прогресу, запорука розвитку суспільства, передачі соціального досвіду, духовних і матеріальних цінностей від покоління до покоління.

Основні напрями державної молодіжної політики щодо соціального становлення й розвитку зростаючої молоді регламентує Закон України "Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні". Зокрема, це: праця, підтримка підприємницької ініціативи та діяльності, сприяння підвищенню рівня життя, житлові умови, освіта, культурний розвиток, охорона здоров'я, фізичний розвиток, гарантії правового захисту молоді та діяльності молодіжних громадських організацій. Усі напрями не існують ізольовано, а взаємопов'язані і взаємозумовлені [13].

Так, у Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012–2021 рр. зазначено, що одним з пріоритетних напрямів державної освітньої політики має стати побудова ефективної системи національного виховання, розвитку і соціалізації дітей та молоді [9, с. 3–6].

На формування молоді у процесі соціалізації впливають як макрофактори (світове співтовариство; держава та її органи; органи місцевого самоврядування; суспільство та його елементи; ЗМІ), мезофактори (етнокультурні умови, тип помешкання, місце та умови проживання, традиційні умови розвитку людини), так і мікрофактори (сім'я; заклади освіти; позашкільля; спільнота однолітків, різні громадські та релігійні об'єднання тощо) [12, с. 13–25].

Скупність усіх факторів у цілому і кожний зокрема по-різному впливають на підростаюче покоління, а динаміка їх розвитку й впливу залежить як від індивідуальних якостей, так і від рівня розвитку суспільства, науки й техніки. Учитися бути особистістю – одна з найважливіших наук, адже вона пов'язана з удосконаленням характеру, здатністю діяти автономно, виявляючи самостійність суджень і високу відповідальність за свої дії та вчинки [6, с. 57–62], процесом самовиховання та самовдосконалення.

Аналіз впливу державної молодіжної політики на соціальне становлення і соціалізацію молоді виразно де-

монструє тенденції демократизації і гуманізації суспільних відносин, прагнення держави узгодити інтереси різних верств і груп населення, суспільних інституцій і територіальних спільнот, що сприятиме формуванню та провадженню державної молодіжної політики як засобу всебічного розвитку молодих поколінь, реалізації їхніх можливостей і здібностей, прискореного розвитку сучасного українського суспільства, включення молодих людей у всі сфери життєдіяльності суспільства – економічну, політичну, духовну, культурну. Основними напрямами державної політики в означеній сфері є: освіта, зайнятість, рівень життя, здоров'я, житлові умови, культурний розвиток молоді, її правовий, соціальний захист та участь молоді в політичному житті [4, с. 3–5].

Соціальний працівник, реалізуючи державну молодіжну політику, надає різноманітні суспільні послуги: педагогічні, психологічні, діагностичні, прогностичні, консультативні, психотерапевтичні, психокорекційні, соціально-медичні, юридичні, профілактичні, організаційні, інформаційні, аналітичні тощо. Державна молодіжна політика передбачає залучення соціального працівника до таких видів професійної діяльності, як створення відповідної системи освіти, професійної орієнтації і підготовки молоді до праці; запобігання безробіттю, забезпечення зайнятості молоді; встановлення для випускників шкіл, профтехучилищ, технікумів, ВНЗ, а також військовослужбовців, звільнених у запас, певних гарантій та можливостей для працевлаштування; стимулювання підприємств і організацій, що спрямовують матеріальні та грошові ресурси на спеціальні молодіжні програми і проекти, на забезпечення зайнятості молоді, випуск товарів і надання послуг для молоді; створення та організацію діяльності госпрозрахункових та інших молодіжних підприємств і формувань, які дбають про надання допомоги молодим людям; розвиток нових форм трудової участі молоді у виробництві; стимулювання молоді, її організацій на самостійне вирішення власних соціальних проблем (розвиток молодіжних житлових кооперативів, центрів науки, творчості, дозвілля і відпочинку тощо); вирішення житлових проблем молоді (створення системи пільгового кредитування для молодих сімей); вивчення та формування розумних потреб молоді, розширення асортименту послуг і збільшення випуску товарів для молоді; державне стимулювання і фінансування молодіжного обміну з представниками інших держав з метою підвищення професійної кваліфікації молоді, набуття нових спеціальностей, розширення світогляду [3, с. 314–318].

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Отже, на основі здійсненого аналізу можна зробити висновок, що соціальна робота як професійна діяльність соціальних інституцій, державних і недержавних організацій, груп і окремих індивідів з надання допомоги та підтримки людям, які опинились в скрутній ситуації.

Подальшого розгляду потребує механізм функціонування соціальної роботи, її нормативно-правове забезпечення, цілі та пріоритети регіональної соціальної політики, процеси вирішення соціальних проблем в органах державної влади на всіх рівнях.

Список використаних джерел

1. Алещенок С. Мировой опыт разработки и осуществления государственной молодежной политики / С. Алещенок, В. Луков // Материалы по проблемам организации государственной молодежной политики на республиканском и региональном уровнях. – К.: НИЦ ПМ, 1991. – 165 с.
2. Балахтар В.В. Государственная молодежная политика – регулятор социального становления и социализации подрастающего поколения / В.В. Балахтар // Электронный научно-образовательный журнал "Studia Humanitatis" (Гуманитарные дисциплины). – 2015. – №3. – ISSN 2308-8079. – www.st-hum.ru [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://st-hum.ru/content/0315>

3. Балахтар В. Соціальний працівник як суб'єкт здійснення державної молодіжної політики [Текст] : зб. наук. праць: Актуальні проблеми підготовки сучасного вчителя / Валентина Балахтар // Уманський педагогічний університет імені Павла Тичини. – Умань, 2013. – С. 314–318.

4. Балахтар В. Соціалізація підліткового покоління як об'єкт впливу державної молодіжної політики / В. Балахтар // Науковий вісник Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича: збірник наукових праць – Серія "Педагогіка та психологія". – Чернівці : Рута, 2014. – Вип. 700. – С. 3–5.

5. Балахтар В. Сутність державної молодіжної політики в Україні: зб. наук. праць: Гуманітарні науки / Валентина Балахтар. – Вип. 7. – Чернівці : БДФЕУ, 2013. – С. 108–111.

6. Балахтар В. Проблеми адаптації студентів першокурсників до навчання у ВНЗ [Текст] : зб. наук. праць; Криворізький державний педагогічний університет / Валентина Балахтар // Проблеми компетентнісного підходу у підготовці майбутніх вчителів: тенденції та перспективи. – Кривий Ріг, 2012. – С. 57–62.

7. Головатий М.Ф. Державна молодіжна політика як феномен суспільного розвитку і нова парадигма державотворення у країнах перехідного стану / М.Ф. Головатий // Укр. соціум. – 2002. – № 1. – С. 54–62.

8. Криворученко В.К. К вопросу о законодательстве субъектов Федерации в сфере молодежной политики / В.К. Криворученко. – К. : НИЦ ПМ, 1990. – 125 с.

9. Національна доктрина розвитку освіти у XXI столітті // Шкільний світ. – К., 2001. – С. 3–6.

10. Перепелиця М.П. Державна молодіжна політика в Україні (регіональний аспект) / М.П. Перепелиця. – К. : Укр. інститут соціальних досліджень; Укр. центр політ. менеджменту, 2001. – 242 с.

11. Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні: Декларація від 15 грудня 1992 р. № 2859 // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 16. – 27 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу від 03.03.2006, підстава 3421-15: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2859-12>

12. Сторожук Р.П. Державна молодіжна політика в контексті європейського вибору України: механізми реалізації: Дис. ... канд. наук з держ. упр. : спец. 25.00.02 / Р.П. Сторожук. – Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2007. – 237 с.

13. Balakhtar Valentina. Socialization of the younger generation like an object of the influence of the state youth policy / Valentina Balakhtar // Электронный научно-образовательный журнал "Studia Humanitatis" (Гуманитарные дисциплины), 2014. – № 3. – SSN 2308-8079. – [www.st-hum.ru](http://st-hum.ru/content/soderzhanie-no-3-za-2014-god) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://st-hum.ru/content/soderzhanie-no-3-za-2014-god>

Надійшла до редколегії 29.06.16

Валентина Балахтар, канд. пед. наук, ст. преподаватель

Буковинский государственный финансово-экономический университет, Черновцы

СОЦИАЛЬНО-ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ РЕАЛИЗАЦИИ ГОСУДАРСТВЕННОЙ МОЛОДЕЖНОЙ ПОЛИТИКИ В УКРАИНЕ

В статье освещены сущность понятий "молодежная политика", "государственная молодежная политика". Произведен анализ влияния государственной молодежной политики на социальное становление и социализацию молодежи, отчетливо демонстрирующий тенденции демократизации, гуманизации общественных отношений, стремление государства согласовать интересы различных слоев и групп населения, общественных институтов и территориальных сообществ. Рассмотрены основные направления государственной молодежной политики по социальному становлению и развитию молодежи; микро- и макрофакторы. Освещена роль социального работника как субъекта реализации государственной молодежной политики.

Ключевые слова: молодежная политика, государственная молодежная политика, направления государственной молодежной политики, социальное становление, социализация, социальный работник, субъект реализации государственной политики.

Valentine Balakhtar, PhD, sen. Teacher

Bukovyna State Finance and Economics University, Chernivtsi

THE SOCIAL AND PEDAGOGICAL BASES OF THE REALIZATION OF THE STATE YOUTH POLICY IN UKRAINE

The article deals with the terms "youth policy" and the "state youth policy". Have been analyzed the impact of state youth policy on the social formation and youth socialization, which significantly express the tendencies of democratization and humanization of social relations, the state desire to coordinate with the interests of various strata and groups of population, public institutions and local communities. The main directions of the state youth policy due to the social formation and development of the growing youth; micro- and macro factors have been examined. The role of the social worker as the subject of realization of the state youth policy has been discovered.

Keywords: youth policy, state youth policy, directions of the state youth policy, social development, socialization, social worker, the subject of realization of the state youth policy.

УДК 37.011.3-051

Дарина Бибики, ст. викладач
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, Київ

ОСОБЛИВОСТИ ПРОФЕСІЙНОЇ МОБІЛЬНОСТІ В СТРУКТУРІ ДІЯЛЬНОСТІ СОЦІАЛЬНОГО ПРАЦІВНИКА

У статті подано уявлення про професійну мобільність соціальних працівників, проаналізовано основні підходи до визначення сутності поняття "мобільність", здатність реалізувати свою потребу вміло, переходити від одного рівня професійної діяльності до іншого, розширюючи і поглиблюючи рівень цієї діяльності, проявляючи свою професійну компетентність.

Ключові слова: професійна мобільність, соціальний працівник, компетентність, компоненти, підходи, компетенції.

Професійна діяльність соціального працівника є практико-орієнтованою та характеризується спрямованістю на активізацію внутрішніх ресурсів особистості клієнта з метою вирішення його проблем. Важливим є не лише професійна компетентність соціального працівника, а й його особистісні якості. Специфікою соціальної роботи є й те, що соціальний працівник перебуває між двома складовими у тріаді "соціальна політика держави (суспільні відносини) – соціальний працівник – клієнт" та має забезпечувати сприятливі соціальні умови для вирішення проблем клієнтів.

Метою статті є формування уявлення про професійну мобільність соціальних працівників, як здатність спеціалістів реалізувати свою потребу вміло, переходити від одного рівня професійної діяльності до іншого,

розширюючи і поглиблюючи рівень цієї діяльності, проявляючи свою професійну компетентність.

Важливим чинником досягнення якісних змін у вітчизняній системі навчання й виховання у контексті загальноєвропейської освіти є формування професійної мобільності соціальних працівників, який в майбутньому зможе бути успішним у сучасному житті:

- адаптуватись у мінливих життєвих ситуаціях;
- критично мислити (аналізувати, оцінювати інформацію, послідовно викладати її, робити висновки);
- бачити й формулювати проблеми (в особистому, професійному, суспільному житті), знаходити шляхи їхнього раціонального розв'язання;
- застосовувати набуті знання в нестандартних ситуаціях;